

ANMELDELSER

CRAIG JEFFREY: *Timepass: Youth, Class, and the Politics of Waiting in India*. Stanford: Stanford University Press 2010. 221 sider. ISBN 978-0-8047-7074-3. Pris: \$ 21.95.

Kasten jat i den indiske delstat Uttar Pradesh (UP) er under pres. Traditionelt har de tjent til dagen og vejen som ganske succesfulde bønder, som med held formåede at udnytte de muligheder, den indiske grønne revolution åbnede fra 1960'erne og frem. Dermed fik jats en status som en ganske indflydelsesrig rural middelklasse, med begge ben solidt plantet i mulden. Men landbruget er ikke længere, hvad det har været. De kasteløse begynder at få større indflydelse, og økonomien i UP er ugunstig for *business*, hvilket jats heller ikke har den store indsigt i. Hvad gør en fornuftig jat så? Det giver antropologen Craig Jeffrey flere interessante svar på i bogen *Timepass*.

Jats investerer langsigtet. De dyrker ikke længere bare jorden, de dyrker også i stor stil relationer med lokale politifolk, bureaukrater, politikere og andre folk med indflydelse for på den måde at sikre sig adgang til indtægtsgivende ydelser og tjenester. Og den ultimative appelsin, alle jats håber falder ned i netop deres turban, er et job i staten. For er man på god fod med de rette folk på det rette tidspunkt, er det muligt, at man derigennem kan sikre et familiemedlem et af de eftertragtede *government jobs*. Her er jobsikkerheden i top, pensionen er sikret, og selv om lønnen måske ikke er imponerende, er der rig mulighed for at berige sig på anden vis, for eksempel gennem bestikkelse, korruption og andre former for kick-backs.

I tillæg investerer jats i stor stil i uddannelse for deres sønner. Igen er målet det samme, nemlig et job i staten. Det lykkes nogle gange, men ikke altid, for unge indere med ambitioner tager generelt uddannelse i stor stil. Ved Chaudhry Charan Singh University (CCSU), i byen Meerut i UP, studerede der i 2005

ikke færre end en kvart million mennesker ved de omkring 380 institutioner, der er affilieret med CCSU. Og i UP som helhed var der for ti år siden hele 27 universiteter og 763 colleges med til sammen 1,3 millioner studerende. Hvad tallet er i dag, skal jeg ikke kunne sige. Studieaktivitetens omfang er unægteligt imponerende, men det er kvaliteten så til gengæld ikke: I den indiske hovedstad Delhi kan man støde på jobannoncer med følgende note: „Meerut students need not apply.“ En videregående uddannelse er altså ingen garanti for et vellønnet job, og det ved studenterne i Meerut godt selv. Eller også indser de det hurtigt. Og hvad skal en jattstuderende uden fornuftige jobudsigter så tage sig til, ud over at forlænge studietiden mest muligt? Svaret er *timepass*. De fordriver tiden på universitetet, som bedst de kan, i en tilstand af limbo og permanent venten, uden at de ved præcis, hvad de venter på. Men det betyder langtfra, at de ikke giver sig i kast med noget meningsfyldt – for det gør de, og det er den slags mere eller mindre meningsfyldt *timepass*, Jeffrey beskriver i bogens to mest interessante etnografiske kapitler.

En del af de studerende bruger deres *timepass* til at blive studenterpolitikere, enten som uafhængige studenteraktivister eller i mere organiseret form. Og det skorter ikke på sager, man som studenterpolitiker kan engagere sig i, for det er de utroligste ting, studenter i Meerut demonstrerer for (eller imod). I 2004 og 2005 mobiliserede de studerende for eksempel for at forsvare deres ret til at snyde under eksamen. Mobiliseringen begyndte, fordi omkring 100 studerende blev afsløret i at kopiere deres besvarelser *en masse* under en re-eksamen (fordi de havde dumpet i første forsøg) i 2004. Da nyheden spredte sig, organiserede andre studerende en aktion til støtte for de afslørede med argumentet om, at snyd og fusk allerede var genneminstitutionaliseret ved CCSU. Eksamensopgaverne lækkes ofte op til en eksamen, og i den lokale bogbazaar kan man købe bøger med eksemplariske svar på opgaver, som senere dukker op til eksamen. Derfor var det uretfærdigt at køre en symbolsag ved at håndplukke en lille gruppe på 100 „snydere“ til særlig afstraffelse. De politiske studenteraktivister gik også til handling, da det kom frem, at universitetsledelsen havde skåret ned på administrationsomkostningerne ved at udlicitere censuren på CCSU's masteropgaver til studerende på andre uddannelsesinstitutioner. Resultatet var, at bachelorstuderende fungerede som bedømmere på masteropgaver. Den slags forekommer ofte ved universiteter i UP, skal man tro Jeffrey. Men det, der gjorde det særligt slemt ved CCSU, var, at man der (ifølge hårdnakkede rygter) havde udliciteret censuren til almindelige skoleelever helt ned til 8-års-alderen.

Studenterpolitikerne bruger metoder, der meget ligner dem, jattbønderne bruger hjemme i landsbyen. De bruger tid og kræfter på at bygge lokale netværk og gode relationer til politiet, aviserne og universitetsadministrationen. Disse relationer kan

de så fra tid til anden trække på, når der er problemer, som studenterne i Meerut gerne vil have løst. Dermed opbygger de sig et ry som „handlingens mænd“ i de studerendes øjne. De bliver derved en slags effektive mellemmand mellem de studerende og diverse magtinstanser, og i denne mellemposition er der god mulighed for selv at tjene en skilling, for her er den ene tjeneste den anden værd. Jeffrey anslår faktisk, at studenterpolitikere i toppen af CCSU's studenterfor- eningshierarki kan tjene op mod 1 million rupees (120.000 kr.) på et år. Og det personlige rygte og anseelige sociale netværk, som en effektiv studenterpolitiker bygger op, kan ofte bruges til også at sikre ham en karriere efter universitet.

Jeffrey bruger Bourdieus spilmetafor og hans teori om felter til at forklare jats praksisser med at bygge og udnytte relationer og indflydelse i en række forskellige sfærer. Den tilgang får han nu nærmest foræret, for Jeffreys informanter bruger selv samme terminologi i et sådant omfang, at man næsten skulle tro, de selv havde læst Bourdieu: De bruger vendingen *to cultivate fields* – nogle gange endda på engelsk! – til at beskrive deres strategi med at maksimere indflydelse ved strategisk at pleje mangfoldige relationer, og de snakker om dette som et spil, hvor der er stor konkurrence, og hvor det lønner sig at have erfaring med og næse for spillet (dvs. habitus). Også studenterpolitikerne fortæller, at de ser på deres politiske aktiviteter som et spil. Brugen af Bourdieu er nu alligevel produktiv, fordi den underminerer den rigide dikotomisering mellem elite og *subaltern* politisk praksis, som har domineret megen tænkning om indisk politik, siden *subaltern studies* lanceredes i starten af 1980'erne. Jeffrey viser effektivt, hvordan jats opererer i mangfoldige felter på begge sider af elite vs. subalternskellet, og deres politiske praksisser lader sig derfor netop ikke reducere til enten det ene eller det andet. Men mens det således er tydeligt, hvad Jeffrey har lært af Bourdieu, er det ikke helt så oplagt, hvad Bourdieu kunne have lært af Jeffrey, selv om han i konklusionen antyder, at man bør læse Bourdieu sammen med andre analyser, der fokuserer mere på kontraintuitive eksempler på samarbejde på tværs af klasser. Det har han nok ret i.

Et lille kritikpunkt er, at Jeffrey med fordel kunne have udfoldet sine empiriske beretninger endnu mere. Fremstillingsformen er generelt sådan, at Jeffrey først præsenterer et generaliseret argument, hvorefter han kommer med et enkelt kort empirisk eksempel eller to, som understøtter generaliseringen. Derfor gør han mange steder flittigt brug af vendingen „for eksempel“, hvilket irriterer noget, når man først er blevet opmærksom på det. Og hvis man, som jeg, er glad for lange, empirisk deltaljerede passager, er der ikke altid meget at hente, og Jeffreys fremstillingsform gør det svært for læseren at gå argumenterne efter i sømmene. Det kan tænkes, at forlaget bare ville have en kort bog: Den er kun på 190 ikke særligt tætskrevne sider, fraregnet bibliografi og indeks. Når det så er sagt, er

der alligevel ingen tvivl om, at Jeffreys bog er et vigtigt bidrag til mange slags antropologisk litteratur om for eksempel rurale middelklasser, urbane unge, nutidens Indien, politisk lederskab og generel *wheeling-dealing*.

Kenneth Bo Nielsen
Antropolog, ph.d.-studerende
Senter for Utvikling og Miljø
Universitetet i Oslo

LÁSZLÓ KÜRTI & PETER SKALNÍK (eds.): Postsocialist Europe. Anthropological Perspectives from Home. Oxford: Berghahn 2009. 336 sider. ISBN 978-1-84545-474-6. Pris: £ 50.

Postsocialist Europe: Perspectives from 'Home' er en antologi med bidrag af et udvalg af antropologer med østeuropæisk baggrund. Bogens ønske er at bidrage til den antropologiske viden om det postsocialistiske Europa med krav om berettigelse og anerkendelse af ligeværd mellem øst- og vesteuropæisk antropologi. Antologien er redigeret af László Kürti og Peter Skalník og er skrevet over emnerne køn, seksualitet og national identitetsskabelse, økonomisk transformation, globalisering, rural-urban-relation, modstand, identitet og politisk transformation.

Indledningen byder på en kritik af vestlig antropologis teoretiske dominans i det antropologiske vidensfelt. Det fremhæves blandt andet, at der i (amerikanske) tidsskrifter om Østeuropa sjældent er en østeuropæisk repræsentant i redaktionen, samt at vestlige forskere, der studerer Østeuropa, burde begynde teoretiske diskussioner med at fremhæve lokale forskeres arbejde. Skalník, der er medredaktør, skriver dog i sin artikel, at begrebet „vesten“ er en emisk term, der fortjener analyse i sig selv. Den analyse synes dog svær at få øje på, men ville have gjort sig godt i opgøret med „vestlige antropologers namedropping og elitære teoretisering“, som det påstås i bogens introduktion (s. 18, min oversættelse). Bogens fællesnævner er postsocialisme. Desværre går flere af artiklerne let hen over postsocialismen som blot en historisk baggrund i stedet for at relatere den mere direkte til de politiske og sociale fænomener, artiklerne beskriver.

Der er store udsving i kvaliteten af artiklerne med hensyn til metode, positionering og analyse. Jeg vil her komme med et par eksempler fra bidragene.

I artiklen „Migs and Cadres on the Move: Thoughts on the Mimetic Dimensions of Postsocialism“ beskriver Hana Červinkova, hvordan soldaters tab af identitet hænger sammen med udskiftningen af militært udstyr, og de forskellige taktikker, soldaterne gør brug af for at holde fast i deres forståelse af sig selv og deres samfund. Udskiftningen fungerer som symbol og analogi på transitionen